

Sygnatura akt: XVII Ka 225/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 kwietnia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu, w Wydziale XVII Karnym - Odwoławczym

w składzie:

Przewodniczący: SSO Anna Judejko

Sędziowie: SSO Jerzy Andrzejewski

SSO Justyna Andrzejczak /spr./

Protokolant st. prot. sąd. Agnieszka Popławska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Poznaniu Anny Oszałdowskiej – Kocur

po rozpoznaniu w dniu 8 kwietnia 2016 r.

sprawy **P. J.**

oskarżonego z art. 300 § 2 k.k.

na skutek apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego

od wyroku Sądu Rejonowego w Śremie

z dnia 30 listopada 2015 roku w sprawie o sygn. akt II K 300/15

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnia oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu czynu;
2. kosztami postępowania w obu instancjach obciąża Skarb Państwa.

Justyna Andrzejczak Anna Judejko Jerzy Andrzejewski

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 listopada 2015 roku w sprawie II K 300/15 Sąd Rejonowy w Śremie uznał oskarżonego za winnego przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. (k. 120 – 120v).

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego wniósł obrońca oskarżonego (k. 136 – 139).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy oskarżonego okazała się potrzebna, albowiem jej wniesienie pozwoliło Sądowi Okręgowemu na instancyjną kontrolę wydanego orzeczenia, która doprowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku i uniewinnienia oskarżonego od zarzucanego mu czynu. Natomiast zawarta w niej argumentacja okazała się w przeważającej części nietrafna, jednak i tak było to bezprzedmiotowe wobec uchybienia poczynionego przez Sąd Rejonowy.

W pierwszej kolejności odnosząc się do apelacji obrońcy oskarżonego wskazać trzeba, że nie można zgodzić się z jego argumentacją, iż oskarżony nie działał z zamiarem bezpośrednim

udaremnienia wykonania nakazu zapłaty z dnia 2 lipca 2013 roku w sprawie VI Nc 1697745/13. Sąd Rejonowy w tym zakresie prawidłowo ustalił bowiem, że zmiana miejsca zamieszkania przez oskarżonego zmierzała w sposób oczywisty do udaremnienia wykonania tego orzeczenia poprzez uniemożliwienie przeprowadzenia skutecznej egzekucji wobec zajętego przez komornika samochodu ciężarowego. Skoro bowiem oskarżony nie przebywał dłużej pod wskazanym przez siebie adresem to jego obowiązkiem, jako osoby dorosłej należycie dbającej o własne sprawy, było dbanie o to, aby kierowana do niego na poprzedni adres korespondencja była podejmowana przez niego, bądź by uzyskiwał on o niej informację. Tym bardziej w odniesieniu do korespondencji urzędowej. Oskarżony miał świadomość, że prowadzone jest wobec niego postępowanie egzekucyjne, oczywistym więc było, że w jego toku przesyłana będzie stosowna korespondencja urzędowa. Oskarżony zaniechując pozyskania informacji o tym, że dwukrotnie na jego poprzedni adres doręczono zawiadomienie o mającej się odbyć licytacji z zajętego samochodu ciężarowego zmierzał bezpośrednio do uniemożliwienia przeprowadzenia tej egzekucji, a w konsekwencji do udaremnienia wykonania wskazanego nakazu zapłaty. Z tego względu ta część argumentacji skarżącego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Słusznie natomiast podniósł obrońca oskarżonego, że w niniejszej sprawie postępowanie oskarżonego nie doprowadziło do poniesienia przez wierzyciela rzeczywistej szkody, tj. nie doprowadziło do uszczuplenia jego zaspokojenia w toku postępowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że nie każda czynność rozporządzająca majątkiem dłużnika w toku egzekucji lub w sytuacji zagrożenia egzekucją, prowadzi do poniesienia odpowiedzialności karnej z art. 300 § 2 k.k. Uzasadniają ją takie tylko rozporządzenia składnikami majątku, które mają realny wpływ na udaremnienie lub ograniczenie zaspokojenia wierzyciela (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2002 roku, V KKN 83/00, Lex 53056 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2002 roku, III KK 283/02, OSNKW 2003/3-4/34). Ustalenie, że udaremnianie lub uszczuplanie zaspokojenia wierzyciela nastąpiło in concreto w rezultacie rozporządzenia przez oskarżonego danym składnikiem majątku, który był zajęty lub zagrożony zajęciem, należy do istoty przestępstwa z art. 300 § 2 k.k., a stwierdzenie tej okoliczności w opisie czynu jest warunkiem uznania, że sprawca wypełnił swym zachowaniem wskazane znamię ustawowe.

Sąd Okręgowy podziela także pogląd, że przestępstwo przewidziane w art. 300 § 2 k.k. jest przestępstwem skutkowym. Stanowisko takie wyrażane zastało zarówno w judykaturze (vide: wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 18 października 1999 roku, II KKN 230/99, OSN PiPr 2000/2/8; z dnia 27 lutego 2002 roku, V KKN 83/00, Lex 53056), jak i przez większość przedstawicieli doktryny prawa karnego (vide: O. Górniok w: Kodeks karny. Komentarz, Gdańsk 2001, t. III, s. 264; J. Majewski w: Kodeks karny, Komentarz, Kraków 1999, t. 3, s. 392; J. Skorupka: Przestępstwo udaremniania egzekucji, PS 2001/11-12/182). Określone w art. 300 § 2 k.k. zachowanie dłużnika, mające na celu udaremnienie wykonania orzeczenia sądu, w istocie sprowadza się do udaremnienia lub uszczuplenia zaspokojenia swojego wierzyciela. Zwrot "udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela" wskazuje na użycie czasowników "udaremnąć" i "uszczuplić" w trybie dokonanym. Wykładnia gramatyczna przemawia więc za uznaniem, że omawiany zwrot oznacza wymóg wypełnienia przez dłużnika, którego zamiarem jest udaremnienie wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego, w odniesieniu do zaspokojenia wierzyciela znamion skutku wyrażonych w słowach "udaremnia" lub "uszczupla".

Jak trafnie wskazuje Sąd Najwyższy do identycznego wniosku prowadzi wykładnia funkcjonalna. Ujęcie przepisu wskazuje na to, że zamiarem ustawodawcy nie było penalizowanie każdego "usuwania, ukrywania, zbywania, darowania..." składników majątku. Tego rodzaju wnioski uprawniony byłby jedynie wówczas, gdyby z treści przepisu wynikało, że kryminalizacja obejmuje

każdą wymienioną w przepisie czynność, jeżeli podjęta została w celu udaremnienia wykonania orzeczenia kompetentnego organu. W takim wypadku brzmienie przepisu byłoby jednak inne (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2002 roku, III KK 283/02, Lex 56845).

W piśmiennictwie przeważa pogląd, że określony w art. 300 § 2 k.k. cel działania dłużnika ukierunkowany jest wyłącznie na udaremnienie wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego i nie rozciąga się na "udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia swojego wierzyciela". Określenie w przepisie znamion typu czynu zabronionego wskazuje zatem, że kryminalizacja zawężona została do tych tylko postaci udaremniania przez dłużnika egzekucji, które prowadzą do skutku w postaci udaremnienia lub uszczuplenia zaspokojenia wierzyciela.

Sąd Rejonowy w niniejszej sprawie nie dostrzegł w ogóle powyższej zależności czyniąc przedmiotem swoich rozważań jedynie stricte udaremnienie wykonania nakazu zapłaty z dnia 2 lipca 2013 roku w sprawie VI Nc 1697745/13 poprzez uniemożliwienie przez oskarżonego przeprowadzenia czynności egzekucyjnych wobec zajętego samochodu ciężarowego. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera żadnych rozważań dotyczących tego, iż działania te miałyby udaremnąć lub uszczuplić rzeczywiste i realne zaspokojenie wierzyciela w tej konkretnej sprawie i okolicznościach. Przeprowadzona przez Sąd Rejonowy wykładania tego przestępstwa prowadzi do konstatacji, iż Sąd meriti uważał przestępstwo z art. 300 § 2 k.k. za przestępstwo formalne. Tymczasem jak już powyżej wskazano jest to przestępstwo skutkowe, które skutek wyraża się właśnie w „udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela”. Na marginesie zresztą przyznać należy rację obrońcy oskarżonego, że w wywodzie Sąd Rejonowego pojawia się sprzeczność, skoro w swoich ustaleniach sam przyjął, że ostatecznie egzekucja została umorzona na wniosek wierzyciela, który został splacony przez oskarżonego na skutek zawartego porozumienia. Trudno więc mówić o udaremnieniu czy uszczupleniu wierzyciela, skoro sam domagał się on umorzenia postępowania na skutek spłaty zobowiązań przez oskarżonego.

Wywody powyższe pozostają jednakże de facto irrelevantne, wobec uchybienia jakiego dopuścił się Sąd Rejonowy. W zaskarżonym wyroku Sąd I instancji przypisał bowiem oskarżonemu usiłowanie popełnienia przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. pomijając jedno z jego znamion w opisie czynu, tj. znamię „udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela”. Opis czynu zarzucanego oskarżonemu, który zawarty został w akcie oskarżenia i który znajduje się w części wstępnej wyroku zawiera przedmiotowe znamię w wyrażeniu: „uszczuplił zaspokojenie swojego wierzyciela o kwotę 11.052,94 zł”. Jednakże Sąd Rejonowy zdecydował się na modyfikację opisu czynu przypisanego oskarżonemu formułując go we własnym zakresie, na skutek czego pominięte zostało przedmiotowe znamię w postaci „udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela”.

Tymczasem słusznie podnosi się w judykaturze, także na kanwie podobnych do niniejszej spraw dotyczących przestępstwa z art. 300 § 2 k.k., że zgodnie z przepisem art. 42 ust. 1 Konstytucji RP, odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Inaczej rzecz ujmując, z zasady określoności czynu wyrażonej w tym przepisie wynika to, że podstawą pociągnięcia do odpowiedzialności karnej jest wykazanie, że sprawca wypełnił swoim zachowaniem wszystkie znamiona ustawowe typu przestępstwa. Przy braku choćby jednego z znamion w opisie czynu przypisanego nie jest dopuszczalne uznanie oskarżonego za winnego popełnienia zarzucanego mu przestępstwa (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2015 roku, V KK 351/15, Prok.i Pr. – wkł. 2016/3/1).

Właśnie z tego powodu Sąd Okręgowy dostrzegając, że opis czynu nie zawiera ustalenia, iż oskarżony udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela, zmienił zaskarżony wyrok

i uniewinnił go od popełnienia zarzucanego czynu, mimo iż zarzuty apelacji uznał w znacznej mierze za niezasadne. Skoro bowiem Sąd meriti nie przypisał oskarżonemu w sposób prawidłowy wszystkich znamion przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. to wywody zawarte w apelacji obrońcy oskarżonego nie miały wpływu na konieczność uniewinnienia oskarżonego od przypisanego mu czynu.

W tym stanie rzeczy, mając na uwadze wszystkie poczynione powyżej rozważania, Sąd Okręgowy na podstawie przepisu art. 437 § 1 i 2 k.p.k. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił oskarżonego P. J. od popełnienia zarzucanego mu czynu.

Kosztami postępowania w obu instancjach Sąd Okręgowy na podstawie przepisów art. 634 k.p.k. w zw. art. 632 pkt 2 k.p.k. obciążył Skarb Państwa, albowiem w postępowaniu odwoławczym doszło do uniewinnienia oskarżonego od zarzucanego mu czynu.

Justyna Andrzejczak Anna Judejko Jerzy Andrzejewski